

KDO JE PEČUJÍCÍ ANEB NĚKOLIK ČÍSEL NA ÚVOD

Mgr. Petra Adámková

Neformální pečující. Pod tímto pojmem si každý může představit něco trochu jiného, ale podstata zůstává stejná. Je to někdo, kdo pečuje o druhé bez záštitu formální instituce.

V České republice v současné době dosud neexistuje zákonná definice neformálního pečujícího, v odborné praxi platí, že neformální pečující dlouhodobě v domácím prostředí pečuje o své blízké, a to o děti nebo dospělé se zdravotním postižením, o chronicky nemocné nebo osoby po úrazech či o seniory.

Dlouhodobá péče může být různě časově, psychicky i fyzicky náročná, a proto rozeznáváme několik úrovní (zpracováno podle Geisslerová, 2021):

1. občasná pomoc s nákupy, úklidem, „společenská“ návštěva,
2. pravidelná pomoc s vedením domácnosti při různé časové zátěži,
3. pomoc a péče nejčastěji o stárnoucí rodiče, doprovázení za službami, cestování za blízkou osobou,
4. kompletní péče o blízkou osobu, často ve společné domácnosti.

Vzhledem k rozdílnosti péče a potřeby ohraničit neformální péči pro účely podpory pečujících v rámci zdravotní politiky bylo třeba všechny skupiny pečujících kvantifikovat.

Kvůli absenci zákonné definice pečujících a tomu, že ne všichni pečující mají k dispozici příspěvek na péči svých blízkých, neexistuje v České republice ucelený přehled či administrativní databáze, ze které by bylo možné čísla čerpat. Různí zpracovatelé a instituce disponují vlastními čísly, proto je vždy důležité podívat se na jejich metodologii a definici. Podle Českého statistického úřadu bylo v roce 2018 osob se zdravotním postižením 1 152 000 (ČSÚ, 2019) a podle Ministerstva práce a sociálních věcí pobíralo v lednu 2021 příspěvek na péči 358, 8 tisíce lidí (MSPV, 2021).

Nejkomplexnější přehled neformální péče u nás přinesly reprezentativní výsledky výzkumu Fondu dalšího vzdělávání (FDV) a výzkumné agentury ppm faktum

z roku 2018, kterého se zúčastnilo 1 253 respondentů, pečujících ve vzorku bylo 270 (Podpora neformálních pečujících, nedatováno).

Počty pečujících v České republice podle výzkumu FDV:

- Do péče o blízkou osobu je v jakémkoli rozsahu zapojeno 22 % dospělých Čechů.
- Vyjádřeno číslem jde o 1 910 000 osob.
- 45 % Čechů také uvedlo, že má zkušenost s péčí (ať už v minulosti, či současnosti), což je absolutně 3 900 000 osob.

Jak vypadá nejčastější pečující?

Jde o ženu v průměrném věku 52 let, bydlet může kdekoli v republice (neformální péče je poskytována rovnoměrně ve všech krajích) a může mít jakékoli příjmy a vzdělání. Podle výzkumu je ale jisté to, že nepatří do nejvyšší příjmové třídy. Průměrně tráví tato žena péčí 19 hodin týdně a pečuje o jednu blízkou osobu víc než 5 let. O péči se dělí s více osobami.

Podle uvedeného výzkumu pouze 43 % pečuje o své blízké, kteří mají přiznaný příspěvek na péči.

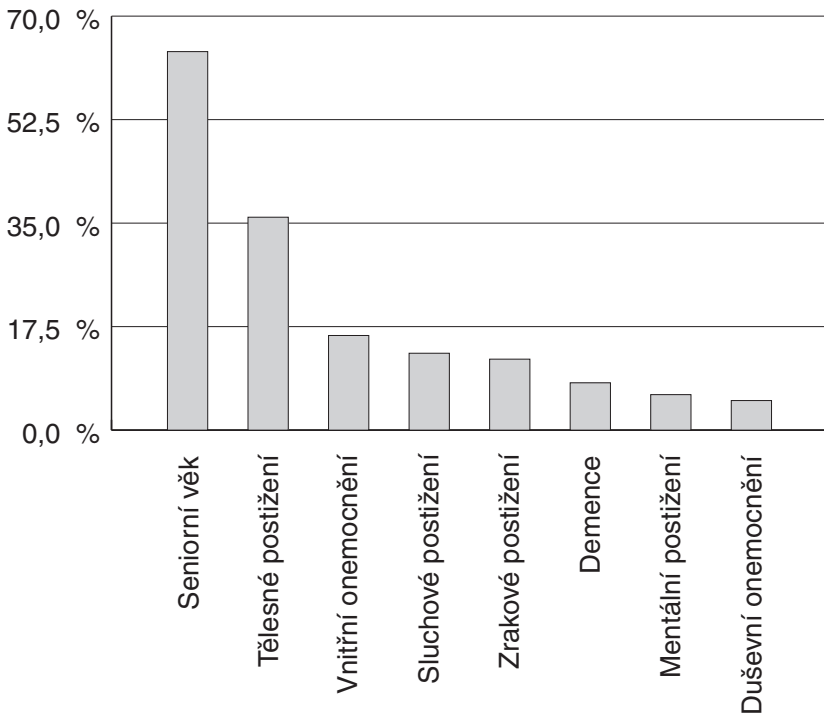
O koho se pečující většinou starají?

Nejčastěji (v 83 %) jde o blízkou osobu starší 60 let a pomoc směřuje:

- k rodičům (37 %),
- prarodičům (16 %),
- partnerům (14 %),
- rodičům partnera (11 %).

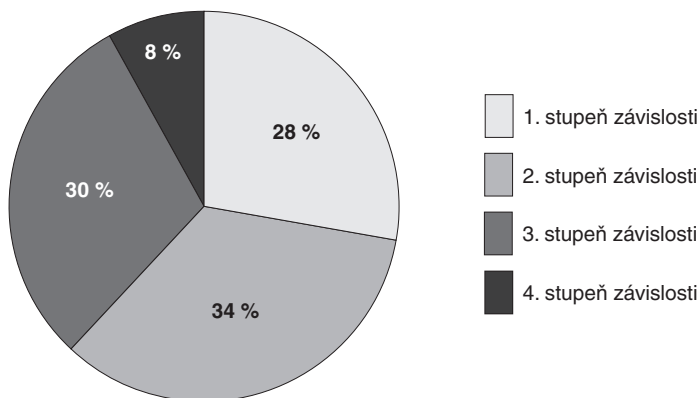
Podobné výsledky zaznamenal i další výzkum na internetové populaci v roce 2021 (Nielsen, 2021).

Důvody pro péči přehledně ukazuje obr. č. 1.

Obr. č. 1 Důvody pro péči

Se stárnutím naší populace bude neformálních pečujících neustále přibývat a s tím poroste potřeba vytvářet kvalitní podpůrný systém.

Obr. č. 2 Rozdělení osob podle stupně závislosti

Z výzkumu vyplynulo, že – nepřekvapivě – neformální péče je velice náročná a negativně ovlivňuje život toho, kdo pečuje o svého blízkého. Jedná se především o problematické skloubení osobního života s povinnostmi péče. Pečující mají v první řadě limitované časové možnosti. To způsobuje nutnost omezení nebo ukončení jejich pracovních závazků a aktivit, čehož důsledkem je logicky horší finanční situace. Časové omezení se týká ale také kontaktů s rodinou a přáteli. Ti se pečujícímu postupně vzdalují, ubývají společná témata a pečující stojí najednou mimo vlastní komunitu, kam dříve patřil. Změna k horšímu také nastává u fyzické aktivity a toto vše nutně vede k duševní nepohodě pečujících.

Více než polovina pečujících (62 %) využila podle uvedeného výzkumu nějakou sociální službu nebo domácí zdravotní péči. Jde však o služby pro klienta, tedy člověka, o kterého je pečováno ve snaze odlehčit neformální péči. Sem patří zcela jistě i konzultace s lékařem či sociálním pracovníkem, ovšem o stavu pacienta/opečovávaného. Bohužel podpora a pomoc určená přímo neformálním pečujícím je využívána zcela minimálně. Tyto výsledky korespondují jak s dosavadními zkušenostmi neziskových organizací, tak s dalšími výzkumy.

Na podzim 2022 proběhlo omnibusové šetření výzkumné agentury ResOLUTION (Alfa Human Service, 2022), které přineslo velmi zářející výsledek: 4 z 5 pečujících nevyužívají žádnou podpůrnou službu pro sebe!